

ÚVODEM

Antologie je součástí komplexního projektu ÚČL AV ČR „Dějiny české literatury 1945-1990“ a má uživateli umožnit snazší přístup k některým významným, původně většinou jen časopisecky publikovaným textům, které dokumentují vývoj myšlení o literatuře a jejích funkcích a na něž se v příslušných kapitolách autoři Dějin případně odvolávají. Antologie přijala takovou periodizaci poválečného vývoje, na které se shodli tvůrci hlavního projektu (1945–1948–1958–1969–1990): vydána tedy bude v takto vymezených čtyřech svazcích.

V tomto prvním svazku jsou shromážděny texty z let 1945-48. Editor usiloval o reprezentativní zastoupení podstatných názorových proudů a koncepcí, které se v tomto období projevovaly. Výběr textů samozřejmě respektuje charakter nejdůležitějších dobových diskusí, které se většinou soustředily především na společenskou, resp. dokonce politickou funkci literatury.

První oddíl *Ztráty a nálezy* přináší texty bezprostředně reflektující konec okupace, ale i takové, které již naznačují příští názorové a ideologické konflikty. Druhý oddíl *K problematice socialistické literatury u nás* (název jsme si vypůjčili od Václava Černého, který takto pojmenoval cyklus svých studií a úvah publikovaných v Kritickém měsíčníku) obsahuje texty zachycující především počátky poválečných diskusí na uvedené téma včetně dvou statí z diskuse nad dílem Paula Valéryho, resp. nad charakterem poezie nadcházejícího „socialistického“ období. Třetí oddíl *Účtování a výhledy* je souborem několika diskusních příspěvků, které byly předneseny na prvním poválečném sjezdu spisovatelů v červnu 1946 (název oddílu je totožný s názvem knižní publikace záznamů sjezdových vystoupení, vydané v roce 1948), přináší však i některé časopisecky publikované texty, které sjezdu předcházely, či které reagovaly na jeho jednání a hodnotily jeho průběh. Čtvrtý oddíl *K případu Achmatovové a Zoščenka* předsta-

vuje skromný výběr z rozsáhlé a závažné diskuse, jejíž účastníci se na stránkách snad všech kulturních listů i řady deníků vyjadřovali k přímému útoku sovětské moci na tvůrčí svobodu spisovatele a k jeho možným důsledkům v československém prostředí. Pátý oddíl *Z literárního života* je souborem různorodých časopisecky publikovaných textů, dokládajících stav soudobého myšlení o literatuře a jejích problémech „časových i nadčasových“. Šestý oddíl *Tvář generace* je věnován tehdy nejmladší nastupující generaci; zachycuje její vývoj v krátkém sledovaném období od prvních pokusů o vymezení literární generace jako celku, přes pokusy o vymezení jednotlivých skupin až po dobříšskou konferenci z března 1948, která je jejím posledním, již jen relativně svobodným vystoupením. Články shromážděné v sedmém oddíle *Literatura a společnost* řeší vztah literatury a umění ke společnosti, případně k jejím institucím. Osmý oddíl *Osobnosti a tvorba* zahrnuje některé pozoruhodné stati, věnované jednotlivým autorům a dílům.

Koncepce svazku byla spoluurčena jednak příslušnými kapitolami Dějin, jednak koncepcí antologie jako celku, který je plánován až do roku 1990, a konečkonců i omezeným rozsahem jednotlivých svazků. Důležitým, byť nikoli absolutně uplatněným kritériem pro zařazení textu do antologie byl způsob jeho původní publikace. V zásadě jde o články původně publikované časopisecky, abychom však omezili míru případného zkreslení obrazu dobového literárního života, zařadili jsme i příspěvky z jednání spisovatelského sjezdu v roce 1946, ačkoli časopisecky z nich byly – dodatečně – publikovány jen některé. Mnohé zařazené texty samozřejmě vyšly již i knižně, obvykle v autorských výběrech či souborech (Václav Černý, Jan Grossman, Jiří Hájek, Jindřich Chaloupecký, Jan Mukařovský, Zdeněk Nejedlý, Ferdinand Peroutka aj.); k těmto vydáním obvykle přihlížíme jen v případě pochybností o správném původním znění textu. Konkrétně je však nezbytné připomenout publikaci Václava Černého *Skutečnost svoboda* (editoři Jan Šulc a Jaroslav Kabíček, Praha, ČS 1995), která shrnuje nejen Černého články z let 1945-48, ale i jejich ohlasy, případně podněty, a která se tedy s naší antologií částečně překrývá a částečně doplňuje.